

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2-50
pe 1/4 an 1-25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3-50

ȚARA NOASTRĂ

Redacția
și
administrația

SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Revistă politică-culturală

Apare săptămânal, sub conducerea unui comitet.

Generația nouă.

Povestea e destul de tristă și destul de cunoscută. E povestea tânărului român din țara ungurească care învață carte în zilele noastre. O ții bine minte — ai suferit doar' atâtea până ți-a fost dat s'o înveți pe de rost — și dacă n'o povestești bucuros, e că de multe-ori îți tremură genele și ți-se strâng pumnii când ți-o reamintești...

O povestim:

Intr'o dimineață de toamnă. Scârțâie prelung poarta și din ograda sărăcuță iese căruțul în pasul domol al unor cai trudiți. O țarancă rămâne sprijinită de stâlpul porții, în strălucirea soarelui, cu lacrimi în ochi. Stă, se uită până trece căruțul. În căruț sunt doi, stau alături pe scândură: tata și băiatul. Țăranul e gânditor, așezat, cu privirea potolită a sătenilor noștri munciți. Copilandrul ridică fricos capul din ținură, ochii lui cuminți au plâns. Și cum se duc așa în tropotul cailor deslușești vorba mângâietoare: „Lasă dragu tatii, Ioniță, nu plânge... Dacă înveți carte, te faci domn. Ori te faci popă. Cum vrei tu...” Și Ioniță plânge. El n'ar vrea domn, el ar vrea să rămâie acasă. Și căruțul se duce. După trei ciasuri sunt în oraș și țăranul își poartă copilul de mână printre trecători. Au ajuns la „școala ungurească”. Aici mișună lume din toate părțile. Au venit părinții cu copiii. Cei mai mulți sunt țărani în straie de Dumineca — scot bani din șerpar și se feresc din drumul domnilor profesori cu pălăria în mână —, sunt și preoți cu haina lor cam trecută și copii de toată mărimea. Graiul e românesc în toată zarva asta. Doar ici colo se aude câte-o vorbă străină; numele unei cărți ungurești, numele unui profesor care împestritează poveștile. Țăranul nostru își duce copilul sfios, își ia pălăria subsuoară, urcă cam nedumerit treptele, se ține după mulțime, trece coridorul și intră în odăița din fund. Se închină înaintea domnului cu barbă, care stă încrunțat la masă: „Să nu fie cu supărare, l-am adus pe băiat, să-l scrieți la carte...”

Așa se începe povestea tuturor. Așa am venit cu toții la școală. Și Ioniță și Niculiță și Traian al popii. Băieți de plugari sau preoți, acești copii stau cu mâinile pe bancă presărați printre școlarii unguri și ascultă cu sfială vorba neînțeleasă dela catedră. Se chinuiesc, își frâng limba cu cuvintele grele. Sunt stăruitori, harnici. I-i vezi după școală grăbind cătră casă cu cărțile subsuoară, cum fug sguliți în hăinuța lor ușorică. Sunt câte patru-cinci în gazdă la cutare babă ungueroaică, grămădiți unul peste altul în odăița scundă. Iși scot din ladă

bucata de pâne și fărâmtura de brânză, le ducă repede și încep apoi cu toții. Iși întind gura, își răsfrâng buzele, le adună: cetesc din carte pe ungurește. Sunt pacinici, cumiți prea de vreme, cu aiere de îngrijorare bătrânească. Din săptămână în săptămână au și ei o bucurie. Vine mama cu desagii. Le ia capul în palme, i-i netezește pe frunte și oftează sau se crucește când le aude vorba din carte. Și așa se trec zilele. Copiii încep să rupă limba străină, încep să înțeleagă cuvintele prea puțin prietenoase ale profesorului, se trudesesc și cu stăruința lor uimitoare merg repede înainte. În câțiva ani, după ce s'a suptiat și ajutorul de-acasă, ei se susțin învățând pe alții. Și învață tocmai pe colegii lor unguri, ce își plimbă ani de-arândul la școală lenea lor trufașă care nu se pedepsește aspru. O astfel de școală e un microcosm în care se înfățișază foarte lămurită icoana relațiilor anormale din țara noastră. Spiritul de căpătuială pe nemuncite, privilegiile la tot pasul, cari întovărășesc în toată viața lor pe compatrioții maghiari, se deslușesc binișor pe băncile școlii. Elevii maghiari sunt eupatrizii școlii. Muncesc puțin, fără încordare. Crescuți într'o mândrie întărită zilnic de povăța profesorului ei văd în colegii lor români doar pe vecinul bun de-a întinde mâna de ajutor la o traducere din Salust. În conștiința lor de superioritate, față de „valahul” înfățișat cu atâtea batjocură de cutare profesor — se socot îndreptățiți a privi cu dispreț pe acești vecini, cari își vorbesc altă limbă. Astfel în această școală trăiesc două lumi, cari din zi în zi se deosebesc mai mult. Intre copiii cari stau pe aceleași bănci, cetesc din aceleași cărți se deslușesc două tabere cari se îndușmănesc, se frământă între ele. Cu cât trec anii, cu atât mai bine se lămurește prăpastia. În clasa a șaptea, a opta din liceu împărțirea în tabere s'a isprăvit și toți își dau seama că sunt dușmani. La acest timp izolarea sufletească e desăvârșită. Tinerii noștri trăiesc numai ei de ei cu gândurile lor, cu sărăcia lor, cu mândria lor care nu mai poate fi supusă. Învață din greu, spun lecția cu graba datoriei impuse. Cartea e învățată, dar slova ei se oprește numai la minte. Inima are alte îndemnuri cari se simt străine între pereții școlii și sbucnesc cu toată puterea când trec pragul. În camerele lor studentești unde stau striviți grămadă câte cinci, acești băieți după ce-au făcut lecțiile cetesc ziare de-ale noastre, cetesc reviste, cărți românești. Se agită de întâmplările vieții politice și simt cu întreg sufletul lor amărăciunile năcazurilor zilnice. Cu toată școala lor străină, ei ajung să-și formeze un stil românesc din cetanii și n'aș crede că elevii din liceele române ar avea mai

multă pietate pentru numele unui Eminescu, Vlahuță, Coșbuc — ca acești tineri chinuți. Ajunși odată la această treaptă, băieții noștri nu mai pot fi cuceriți. Conștiința lor de Români se întărește zilnic și tresare în sbuciumul unei tulburări sufletești, când cutare profesor de istorie le batjocorește neamul. Cu încetul se desprind chiar murmure de protestare, se încep hărțuiele, aruncături dârze de vorbe între tinerii celor două lumi. De multe-ori se lasă cărțile la o parte, ca să înceapă discuția aprinsă în care se invederează repulsiunea demnității lor jignite. Toată încrederea între cele două tabere s'a pierdut. Intreagă ceata asta de copilandri cu căutături îndărătnice e în așteptarea luptei și pare a suferi în armistițiul poruncit de rigoarea legilor. Abia așteaptă să treacă cea din urmă zi de școală, ca să scape de un jug greu... Când, în sfârșit, a ajuns bacalaureatul, tânărul nostru trăiește cea dintâi zi de desrobire morală. Profesorul lui e pentru el atunci tiranul lipsit de putere, iar colegul lui ungur dușmanul cu care primește lupta pe față fără șovăire...

Astfel e povestea. Cunoaștem cu toții cari am trecut prin școli întreagă desfășurarea îndelungă a acestei tragedii. Această școală, privită de cărmuitorii țării noastre ca un factor de desnaționalizare, nu e în măsură de-a putea împlini acest scop vulgar. Din punct de vedere moral nu poate avea decât un singur rezultat: semănarea urei inversunate între două neamuri. Conștiința națională a tinerilor noștri nu e știrbită, dimpotrivă se oțelește printr'un supliciu de opt ani. Acelaș proces sufleteș se urmează și la universitate.

Să schițăm mai departe. Tinerii noștri după terminarea liceului, ajutoarați de generositătea măsurată a unei fundații — trec la universitate. Legea îi oprește la Cluj sau la Budapesta.

La Budapesta se desăvârșește procesul lor de izolare sufletească. În lărmuirea haotică a acestui oraș jidovit ei sunt și mai străini. Fiecare lor de țărani se poticnește la tot pasul de orice orânduială a acestei lumi pistruite. Nici nu pătrund în tainele ei. Rămân departe cufundați în amintirile lor de-acasă. Simt că e o prăpastie între sufletul lor și între patimile acestui furnicar pripit. Se simt surghiuniți în acest vâlmășag de oameni de cari se feresc. Iși învață cărțile își dau esamenele cu aceiași sânguință care i-a trecut prin greutățile celor opt ani, — dar sufletește rămân izolați. Patru ani stau în bancă alături de cutare jidanaș cu pistrui și cu părul roșu, fără a-și spune o vorbă. Afară de notele caietelor de cursuri, nimic nu-i leagă de „alma mater”. Toate manifestațiile colegilor lor unguri nu-i ating. Tinerii noștri

sunt o oază în această pustietate imensă, o insulă cu flora ei particulară. Strânși într'un mănunchiu, uniți prin îndemnul aceleiași origini, legați prin puterea sângelui și palpitările aceluias suflet, apropiați prin sărăcia și nevoile lor, acești surghiuniți au o singură matcă sufletească. În ciasurile libere se caută unul pe altul, leagă prietenii frumoase și se sbuciumă de toate durerile cari frământă neamul. La întrunirile lor se dau discuții aprinse, se spun pășuri zilnice, se judecă faptele celor de-acasă. În aceeași vreme când colegii lor maghiari trec în cete pe uliți cântând imnul lui Kossuth, când cutare neofit se bate cu pumnul în piept pe pedestalul statuiei lui Petöfi, — acești băieți străini își cântă doinele strămoșești și gustă vin acru în vre-o odăiță din ospătăriile șvabilor dela marginea orașului. De suflet românesc se cutremură păreții, cântece dela plug aude pacinicul șvab și cei treizeci de băieți sunt stăpâniți de-un singur gând. Un neam trăiește prin sufletul lui și sufletul neamului românesc e cu ei, acolo în odăița unde gustă vin acru și cântă doine dela plug un mănunchiu de tineri de-ai noștri.

Cum stăm cu cultura lor națională? Cu toată educația lor străină, acești tineri își dau silința să învețe carte românească. Trudindu-se zilnic, luptând cu greșuri ajung cu vremea să stăpânească limba literară cât de cât și dovedesc tot mai mult interes și mai multă dragoste pentru literatura noastră. Operele de seamă ale scriitorilor noștri sunt cetite, revistele literare asemenea. Cu fraza lor muncită ei înfiripă chiar mici studii sau încercări literare. O carte apărută de curând e cetită, un scriitor nou din Țară e comentat. Pentru savanții noștri, pentru artiștii ei au o frumoasă pietate. Vestea, că vre-unul a trecut prin Pesta, e un eveniment, care se discută. E de ajuns să le spună cineva că un scriitor de al nostru — să zicem d-l N. Iorga — e în Budapesta, ca să stârneasă o mică revoluție. Acești tineri sunt stăpâniți de-o mișcare care-i îndeamnă să ție sfat, să aleagă o deputație,

să ceară cu sfială savantului două clipe de coborîre în mijlocul lor. Ei vin cu toții, robiți de cea mai caldă dragoste de neam, călăuziți și de oare-care măsură a aprecierii și cutare din rândurile lor cu glasul tremurat de cuviință î-i spune cuvinte curate și duioase. Iar când savantul le cetește paginile în cari a încremenit strălucirea acestui neam obidit, când se desface icoana mândrului arhanghel al războaielor, acești băiețandrii ascultă cu sufletul înflorat, cutremurați ca la biserică. Și când frumoasa armonie a cuvintelor s'a încheiat, — bietele lor suflete sbuciumate tresar, trupurile se ridică ca un zid și din patruzeci de piepturi sănătoase răsună ca un vifor: Deșteaptă-te române... Savantul clipește din gene, glasul lui tremură de emoție: „Voi sunteți copiii adevărați ai neamului românesc“...

*

Să curmăm povestea.

În lupta mare care ducem astăzi se rostesc multe judecăți. Se caută vinovații, se scot la suprafață păcatele. Se impart sfaturi, ne ceartă greșelile. Din nemulțămirea pe cari le trezesc amărăciunile prezentului se desprind uneori glasuri cari ne evoacă icoane din trecut, pe cari ni-le înfățișează mai frumoase, mai strălucite, ca un îndemn pentru lupta zilelor noastre. În această frământare se judecă adeseori cu asprime prezentul. Se spune anume că generația nouă, tinerii din zilele noastre cari și-au făcut educația în școli streine, sunt un element cu sufletul corupt cari aduc o otravă în vieța morală a neamului nostru. Zilele trecute d-l Iorga a înfățișat în culori nespuse de jalnice „tânără generație“, „tinerii cari trebuie să învețe la Budapesta“. I-i arată pe toți cari ajung acolo ca pe niște victime ale acestui oraș jidovit cari „se contopesc cu mediul“. Și ne mai spune d-l Iorga: „Se întorc cu sufletele oțelite, cu mâinile pregătite de luptă, cu picioarele iuși la înaintare, cu spinarea moale, adesea și cu fața deprinsă a schișă zîmbetul cinic, drept răspuns la ori-ce înfruntare“.

Din schișa acestei povești s'ar desprinde altă icoană. Negreșit că va recunoaște ori-cine nedreptatea strigătoare

care se aduce unui neam prin o educație străină. Simțim cu toții primejdia legilor maștere, cari ne fac ucenicii unei culturi străine. Dar credem cu toții, că din această luptă, noi „generația tânără“ nu ne-am ales cu pornirile urite ale celui „orașjidovesc și american, cu mult șgomot și multă obrăznicie“. În izolarea noastră noi nu ne-am știrbit sufletele și ne-am întors acasă cu alte însușiri. Am adus sufletul oțelit de truda atâtor ani, în cari ne-au chinuit cu o limbă străină, am adus spiritul de repulsiune al demnității noastre jignite la tot pasul, am adus îndrăzneala credinței în ziua de mâne.

Iată de ce credem noi în această „generație tânără“, dela care așteptăm mai multă putere și mai multă îndărătnicie în lupta noastră de-a fericii barem pe cei de mâne cu norocul de care am fost lipsiți noi cei de azi. Iată de ce ne dor cuvintele d-lui Iorga și ne ating cu asprimea lor neașteptată.

Din scrisorile d-lui Iorga — dacă nu de alt undeva — ne-am însușit atâta mândrie, ca să respingem aceste osânde aduse nouă tuturor. *Octavian Goga.*

Din parlament. Lupta împotriva proiectului de revizuire se dă cu multă energie. Deputații noștri ridică pe rând cuvântul. Au vorbit aproape toți arătând nemulțumirile naționalităților din țară și pretinzând deslușiri guvernului în chestia votului universal. Reținem răspunsul energic al d-lui deputat V. Goldiș, dat în urma unei întreprinderi: „Mă declar asupra intreruperilor cari privesc stările din 1848. Noi românii, sârbii și slovacii nu ne-am răsculat împotriva maghiarilor ci ne-am apărat naționalitatea. Patruzeci și opt al d-voastră ne-a promis libertate, în schimb însă a voit să ne smulgă naționalitatea, nouă însă nu ne trebuie libertate fără naționalitate! Declarăm aici, că ne este cu mult mai scumpă naționalitatea, decât ori-care libertate a lumii. Și suntem atât de bărbați încât să vă spunem, că dacă cineva va mai repeta atacul împotriva naționalității noastre, vom sări în apărare, căci sau ne eluptăm drepturile naționalității noastre, sau murim“.

Lupta în contra revizuirii regulamentului se va putea susține cu tărie și mai departe numai prin pășirea croaților. Elementele disidenților în-

FOILETON.

Greul, hoga și Mohamed.

...Și în fiecare zi, aceleași vorbe.

Nici *Salamatic*, nici *Kalimera*, nimic.

Greul trecea nepăsător, și când ajungea lângă hoga, îi pufnea în nas.

— Să ți-l scuip pe Mohamed! — și se ducea înainte, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat.

Azi așa, mâne așa, hoga se disperase.

— Bine frate, omu ăsta n'are de gând să mă lase în pace? Intâiu, credeam că e un ticălos care vrea să glumească. A doua zi iar. A treia zi iar. Până când? Incepe să-mi albească și părul din cap, că pe al din barbă mi l-a albit de mult!

Bietul hoga nu știa ce să facă. Nu trecea dimineață dela Alah, fără să nu se întâlnească cu greul acela subțire și cu ochii roșii, fără s'audă așa, ca din senin, din gura ghiaurului:

— Să ți-l scuip pe Mohamed!

Intr'o zi, hoga nemai putând răbdă, se duse să se plângă *cadiului*.

Judecătorul se minună mult de îndrăzneala greului, dar nu-i venea să-l pedepsească, fiindcă, de unde știi, poate că hoga minte... și atunci, el și-ar fi găsit beleaua cu consulatul grecesc.

Hotări ceva:

— Uite ce, părinte hogio; — eu am să pun mâne doi soldați să se ascundă lângă casa dumitale... și când o trece greul și te-o înjură de profet, atunci o să-l înhațe... și să vezi ce o să-i fac eu ghiaurului!

— Și așa e bine, Effendi; să trăiești!

Greul însă avea noroc.

Un prietin al său, care auzise ce a hotărît *cadiul*, îi spuse palicarului.

— Ia ascultă bre, vezi-ți de treabă cu hoga ăla. Ce, vrei s'o pătești! Te-a părât la *cadiu* că-i spurci profetul. Știi ce-are de gând să-ți facă dacă mai zici și mâne ceva? Doi soldați sunt pe-acolo, și dacă te-or auzi, vai de pielea ta: te vără la *hapsană* și te țin închis până te ia dracul!

— Las' pe mine! răspunse greul, surizând cu vicieșug. Mi-l joc eu pe boier hoga.

Iată-l iar, apropiindu-se de casa cu pricina. Hoga îl privea cam batjocoritor; par'că i-ar fi zis:

— Mai spune ceva dacă-ți dă mâna!

Greul își ținu răsul, se prefăcui umilit și cu glasul cel mai blând, îngână:

— Să trăiești ani mulți, Măria Ta! Să te țină Allah până la adânci bătrânețe, să ai parte de tot pilaful din raiul profetului! Măria Ta, iar am venit să te rog... Măria Ta nu-mi mai dai cele o sută de lire, ce ți-le-a împrumutat tata? Nu te lăcomi la mine, Măria Ta, fiindcă eu sunt

om sărac... De ce nu mi-i dai? Ori fiindcă n'am hârtie ca să te dau în judecată!

Hoga îngâlbăniș.

Abia putea borborosi:

— Ce, bani? Ce lire? De unde o sută de lire?

Dar soldații pitiți după zid, atâta așteptau. Înghățat pe grec și pe turc, și fuga la judecătorie cu ei.

— Hei, întrebă *cadiul* pe soldați, adevărat a fost?

— Da de unde, Effendi! Bietul om îi cerea hogii o sută de lire, datorii și el nu vrea să-i dea...

— Zi așa mi-a fost vorba, hai? se răsti *cadiul* către hoga. Bine... Să mai poștești altădată să te legi de oameni.

Și îl pedepsi, să plătească greului 100 de lire.

Cu chimirul umflat, vesel, greul ieși din judecătorie.

Pe partea cealaltă, trecea bietul hoga. Nici nu-l mai cunoștea de trist ce eră.

Deodată, șarlatanul de ghiaur se apropie binișor de el, îl trase de mânecă și îi șopti la urechiă:

— Să ți-l scuip pe Mohamed!

— Și eu să-l scuip! — răspunse hoga repede, cu ochii scânteietori de răzbunare...

Daniel Vodena.

chegați zilele trecute într'un partid numai au oratori. Astfel, fără pășirea Croaților — desbaterile se vor încheia în timp apropiat.

Stările din Croația. Politica guvernului nostru și-a adus roadele. Relațiile din Croația s'au înălspruit mult și nu e deocamdată nici o speranță de a se ameliora. Zilele trecute a fost deschis parlamentul provincial din Zagrab. Președintele adhoc, venerabilul bătrân Erasmus Barcici a deschis acest sobor prin un discurs în care se învederează demnitatea acestui popor conștiu de drepturile lui. Lozinca noastră — a zis între altele Barcici — să fie: *afară cu străinii din țară!* În aplauzele frenetice ale întregii camere a stăruit bătrânul asupra luptei de independență a Italianilor, arătând spiritul de jertfă care trebuie să călăuzească pe Croați și strivind cu cuvinte de dispreț pe „lacheul Ungurilor, baronul Paul Rauch“. În aceeași zi s'a înfățișat banul în costumul de gală unguresc, în calitate de comisar regesc — și a cetit rescriptul de deschidere din partea Monarhului. A doua zi camera a fost prorogată de alt rescript, înainte de constituire. S'au petrecut scene furtunoase în cari amărăciunea deputaților din Zagrab a aruncat osânde grele la adresa guvernărilor actuali. Deputații Croați s'au răzlețit din nou — iar delegații din Camera ungară au sosit la Budapesta. Dela atitudinea lor depinde soarta proiectului de revizuire. O alianță a lor cu naționalitățile ar fi în stare să aducă mari greutateți planurilor acestui guvern.

Muzica viitorului. Au început preludiile tulburării care va cuprinde întreagă țara, pentru votul universal. Au început să se miște masele, nedreptățiții cari așteaptă zile mai bune dela această lege. În Budapesta, zilele trecute, s'au ivit mișcări furtunoase pe stradă. Demonstrații nu s'au mai mulțămît cu manifestarea obișnuitelor protestări, ci s'au opus cu violență cetelor de gardiști meniți a susține ordinea. S'au tras focuri de revolver și au rămas răniți mai mulți polițiști. Manifestanții au parcurs mai multe strade din capitală, având ciocniri sângeroase cu poliția. Strigătul lor care cerea votul universal, tradă sentimente prea puțin prietinoase la adresa actualului guvern. Aceste mișcări ale muncitorimii socialiste vor da încă mult de gândit cărmuitorilor noștri. Ministrul Andrassy, răspunzând unei interpelări, a declarat că se va folosi de mijloace draconice, pentru a face liniște și va dizolva chiar și sindicatele muncitorilor. „Népszava“ ziarul socialiștilor arată cu îndrăzneală calea ce vor urma proletarii amăriți. „Dacă nu învingem cu argumente, învingem cu ciomagul. A noastră e strada. După cum spune mitul grecesc cântarea Harfei lui Orfeu mișcă arborii și pietrele. Și poporul care strigă pe stradă e un Orfeu. Chiotul lui dă vieță pietrilor. La îndemnul lui se mișcă pietrele, se mișcă ciomegele...“ Astfel scrie organul socialist din Budapesta. Văzând această tulburare a sufletelor, îți dai seama, că nu măsurile draconice ci adevăratele reforme cinstite sunt la locul lor astăzi. Numai aceste mai pot fi în stare să amuțească barem pe un timp, acordurile acelei muzici a viitorului care se deslușește tot mai lămurit...

ȘCOALA.

Școalele grănițarești.

În numărul trecut al acestui ziar s'a tractat cu multă pricepere afacerea școalelor grănițarești, cari sunt deja salvate de însuș ministrul de culte, care, la intervențiunea comitetului suprem din oficiu, a cassat ordinul comisiunii administrative, prin care s'au decretat cu limba de propunere exclusiv maghiară, și încă pe motivul că inspectorul școlar ca referent, a interpretat greșit legea școlară.

Eu încă sunt de părerea autorului articolului respectiv, că „ar fi o chestiune interesantă

a scormoni și a prezenta celor de azi fazele dureroase prin cari au trecut acestea școale“, și îmi place a crede, că secretarul comitetului fondului școlar grănițareșc va lucra istoricul acestor școale și-l va prezenta adunării generale, care probabil va decide publicarea lui.

Dar și până atunci, nu pot trece cu vederea imputarea, ce de mult și mereu i-se face fericitului baron Urs, că adevărat nu ar fi voit la timpul său, să pună aceste școale la adăpostul ambelor biserici române dându-le caracter confesional, pe lângă toată intervențiunea arhiepiscopului Șaguna și a altor bărbați iluștrți înșirați în articolul respectiv. Actele oficioase dovedesc contrarul, că adevărat a voit cu dragă inimă, dar n'a putut, și iată pentru ce:

După cum se știe, în anul 1851 la desființarea graniței, toate școalele grănițarești au devenit confesionale. Dar Maiestatea Sa în punct 12 a preînaltului autograf din 27 August 1861 a destinat fondul de montură a fostului regiment român prim de graniță „pentru ridicarea și susținerea școalelor populare... cari vor sta sub direcțiunea primară a autorităților politice“ (unter dem Oberleitung der berufenen politischen Behörden).

Pe baza acestui preînalt autograf grănițerii au fost provocați de guvern, ca să-și aleagă un comitet, care să compună statutele despre administrarea fondului. Acest comitet ales cu d-l căpitan pensionat Const. Stezar în frunte, la anul 1864 a înaintat statutele spre aprobare, în cari pe acel timp nu putea fi vorba decât de școale confesionale. Aceste statute au stat la guvern până la anul 1869, când ministrul de culte le-a returnat neaprobat cu ordinul său dto 18 Iulie 1869 Nr. 7319, în care face atent comitetul, că numai astfel de statute se vor prezenta Maiestății Sale spre sancționare, cari vor fi compuse strict numai pe baza preînaltului autograf și pe baza Art. de lege 32 din 1868 § 25, care paragraf vorbește numai de școale comunale. S'au compus și prezentat alte statute, dar și acestea s'au returnat pe motivul că nu sunt alcătuite conform îndrumării date prin amintitul ordin ministerial.

În acest stadiu se află afacerea, când la anul 1870 a fost ales baron Urs președinte al comitetului. S'au compus alte statute, dar și aceste au fost respinse, pentru că nici din acestea nu se vede, că e vorba de școale comunale. Atunci s'a dus baronul Urs la Pesta, și după ce nu i-a succes a îndupleca cercurile hotărîtoare a propune sancționarea lor, a fost silit să primească modificările făcute la Minister dintre cari, cea mai esențială s'a făcut la § 39, care în statutele sancționate la 10 Martie 1870 sub Nr. 5530 dispune: „Pentru administrarea mai de aproape a fiecărei școale sistematizate și susținute din fond, reprezentanța comunelor concernente alege o eforie (Közsegi iskola szék) în înțelesul art. de lege 38 din 1868 cel puțin din 9 membri, la mâna căreia, după ce va fi recunoscută, pe baza bugetului general și a preliminarilor particulare, Comitetul central va asemna cvota pe lângă așternerea rațiociniului documentat. Școalele susținute și ajutate din fondul acesta vor sta — în înțelesul articolului de lege mai sus citat — sub supravegherea inspectorilor școlari regești comitatensi“.

Cu toate acestea, timp de 25 de ani baronul Urs a condus și administrat cele 21 școale ca școale de reuniune, și când în anii 1876, 1893 și 1899 erau din partea ministerului declarate de comunale, totdeauna a protestat, și văzând Ministrul că nu poate înfrânge pe acest erou al culturii naționale, a cerut intervenirea Maiestății Sale regelui, iar prea înalta deciziune a Maiestății Sale din 15 Septembrie 1895 dispune: „1. Școalele susținute din fondul școlar a fostului reg. rom. I, pe baza §-lui 39 a statutelor prea înalt sancționate în 10 Martie 1870, sunt cu caracter comunal, și atât cu privire la conducerea și supravegherea lor, și re-

spective la aplicarea și destituirea învățătorilor, sunt a se observa strict legile și ordinațiunile ministeriale ce sunt în vigoare cu privire la școalele comunale. Conform acestora, sunt a se constitui cât mai în grabă scaune școlare comunale în înțelesul art. de lege XXVIII din 1876, §. 9. 2. De cercul de activitate a reprezentanței generale precum și a comitetului administrativ al fondului, conform §-ilor 10 și 26 din statutele amintite să ține strict numai inspecțiunea, reprezentarea, administrarea și aplicarea fondului, dar cercul de activitate cu privire la școalele susținute din acest fond, nu se poate extinde și asupra supravegherii și conducerii lor și asupra aplicării învățătorilor și asupra altor afaceri“.

Iar când baronul Urs a protestat și contra ordinațiunii ministrului prin care a executat această prea înaltă deciziune, între alte multe sub Nr. 61,399/1895, i-s'a răspuns:

„... Înaintea Ilustrității Voastre de sigur e clar, cumcă validitatea prea înaltei hotărîri nice decât nu depinde dela împrejurarea aceea, că ce ținută va lua comitetul administrativ în privința aceasta și cumcă hotărîrea aceasta descităată a Maiestății Sale, după publicarea ei, imediat și necondiționat trebuie să intre în valoare“.

La cetirea acestui răspuns, inima i-a fost săgetată de o durere negrăită, care în 10 Septembrie 1897 l'a aruncat în mormânt.

În urma acestora, eu cred, că fericitul Baron Urs, care și toată averea sa a pus-o pe altarul națiunii și bisericii sale, nu a meritat și nu merită învinuirile ce i-se fac. *Un grănițer.*

ECONOMIE.

Cooperație.*)

II. Puterile.

Și asupra țelurilor țarătate, domnește una și aceeași părere.

În aceasta privință, spiritele cele mai deosebite se împacă.

Nu tot astfel stau lucrurile întru cât privește puterile cooperației.

Nu e de ajuns ca mișcarea cooperativă să vrea ca să poată a înfăptui deviza: „Prin unire la desrobire“...

Și aci găsim opinii foarte deosebite. Unii susțin că mișcarea cooperativă va izbuti să transforme radical alcătuirea societății existente, alții socot că ea nu e decât un mijloc eficace pentru anumite ramuri de activitate, dar că nu merită să i-se dea o atât de mare însemnătate în cât să așteptăm dela puterile ei realizarea celei de a treia împărății, (— gândiți-vă la Ibsen!) pe pământ...

Opinii mai mult sau mai puțin subiective, credințe, cari depășesc pragul judecării obiective și pe cari cu greu le poți combate cu argumente științifice!!

E cel mai subtil lucru — profetizarea viitorului social. Sunt atâtea puteri necunoscute, atâtea „imponderabili“ sub vâlul gros al viitorului — în cât scepticismul se cuvine să predomină în judecata zilei de mâne...

O cercetare a puterilor cooperației se cere totuși, în chip imperios.

Numai cercetând puterile, poți să-ți dai seama de valoarea unei manifestări sociale.

Ce folos dacă *Utopia* lui Thomas Morus e atât de frumoasă în închipuirea autorului și atât de fascinantă pentru noi, când oamenii descriși acolo nu se găsesc „nicăiri“?

La ce bun umanele țeluri ale cooperației, dacă sufletele noastre nu au putere să se înalțe cătră ele?!

Dar poate fi comparată o mișcare de o valoare reală, existentă, precum e cooperația, cu utopiile cari sunt condamnate să rămână utopii? Noi nu avem de a face cu un fenomen închipuit

*) Urmare din nr. 7.

ci cu unul luat din viața reală. Mișcarea cooperativă, precum vom vedea când vom arăta isbănzile, există de o bună bucată de vreme și dezvoltarea ei e crescândă...

Deci, noi nu avem decât să cercetăm ce puteri motrice întrețin și împing această mișcare înainte, delă noi se cere o analiză a puterilor și caracterelor cooperățiunii existente... într'un chip asemănător, — dacă îngăduiți comparația — cu analiza ce face naturalistul asupra unui fenomen din natură... Lăsăm la o parte părerea noastră subiectivă, — dând cuvânt numai faptelor...

Cercetând puterile cooperățiunii, în rezumat expuse, găsim:

1. Ca *putere sufletească*: a) spiritul de solidaritate firească naturei omenești, — spirit ce poate fi latent la început dar ce își găsește adevărată manifestare și dezvoltare în lupta la olaltă din tovărășii.

Acest spirit reiese într'o măsură cu atât mai mare — treptat cu starea culturală —, cu cât se recunoaște superioritatea comunității de interese, — cari cuprinde și adevăratele interese personale, — față de scopurile individuale rău înțelese...

Pentru interese comune, acțiuni comune...

Din recunoașterea că nu „lupta tuturor împotriva tuturor“, cum e de fapt în stările barbare, nu „lupta pentru viață“ ci „unirea la viață“ e chezașia unei trainice alcătuirii sociale, — din aceasta recunoaștere isvorește adevăratul spirit de solidaritate și numai atunci poate să se ivească și să dea roade cooperățiunea.

b) O a doua putere, e spiritul de libertate, de inițiativă în cooperăție...

Mișcarea cooperativă e întemeiată pe libera și buna înțelegere a părtașilor —, și aici iar reiese o superioritate față de socialism, sau de etatism (socialismul de stat), cari vor reorganiza, reformarea societății cu ajutorul principiului autoritar...

Din împerecherea nesilită, reală, a spiritului de solidaritate cu cel al inițiativei, sub cerul libertății, se naște puterea sufletească sigură de izbândă a cooperățiunii.

2. *Puterea tehnică* constă în superioritatea organizării, din punct de vedere tehnic, al fenomenelor economice (producțiune, circulațiune, distribuțiune, consumațiune) față de organizarea în ființă...

Prin unire, prin înmulțirea mijloacelor, atât tehnica producțiunii agricole cât și cea a producțiunii industriale devin mai chibzuit întocmite.

De pildă, micul cultivator de pământ când e stingher, nu poate introduce metodele cele mai raționale de producțiune, nu se poate folosi de mașini perfecționate; cu totul altfel stau lucrurile, dacă acel mic cultivator ar face parte dintr'o tovărășie, prin care el ar putea dobândi mai ușor nu numai mijloacele tehnice perfecționate dar și știința, lumina asupra felului cum trebuie să se folosească de ele.

Tot astfel, de luăm, spre pildă, o tovărășie de meseriași, care dă puțința membrilor să perfecționeze tehnica lucrării economice.

3. *Putere specific economică*; o organizare cât mai rațională a vieții economice, — o organizare ce poate avea loc numai prin unirea de bună voie a forțelor individuale.

Principiul rentabilității e realizat per excellentiam în cooperățiune.

„A produce cât mai mult cu cât mai puțin mijloace“ e în chip firească călăuză acelor cari nu au decât interese egale — cum sunt cooperarii.

Nu tot așa e cazul în alcătuirea vieții economice din prezent, în care lucrătorul, care nu primește decât salariul, nu are același interes în reușita unei întreprinderi, ce adesea numai de formă e condusă de întreprinzătorii capitaliști...

În epoca capitalismului, găsim întotdeauna 2 elemente cu interese opuse; în cooperăție, interesele sunt aceleași...

De ce? În întreprinderea individualistă avem lucrător salariat și întreprinzător, în cooperăție avem lucrătorul salariat și întreprinzătorul înfățișat prin cooperat.

4. Cooperăția din punct de vedere etic, prezintă o putere deosebită, o superioritate netăgăduită asupra celorlalte sisteme...

În afară că ea primește numai pe acei cari vor să între... „cine vrea să între, cine poate să rămână“ — cooperăția are niște norme de *distribuire* a produsului, venitului întreprinderii cu totul necunoscute de celelalte sisteme sociale...

Normele de distribuire sunt: fiecărui proporțional cu munca depusă direct la câștigarea produsului. Numai cooperarii fiind producători și aceștia în măsura eforturilor lor, au dreptul la împărțirea produselor din întreprindere. Capitalistul, în forma ideală a cooperățiunii e înlăturat.

În epoca individualismului, capitalul e stăpân iar salariatul supus, în cooperăție — un cuvânt nemerit al lui *Luzatti* „capitalul e salariat“ — iar capitalistul care nu are nici o legătură personală cu produsul agricol sau fabricatele, e redus la adevărata-i valoare...

Dar cooperăția, în afară că există prin puterea spiritului de solidaritate, în afară că proclamă adevărata dreptate, are ca forță fundamentală spiritul de caritate, altruismul, care precum e bine statornicit nu e decât un „egoism lărgit“, un egoism bineînțeles și binefăcător tuturor.

Cooperăția, în fond — și aceasta fie zis în trecut — nu e decât o înfăptuire a concepțiilor fundamentale din filozofia modernă: ea e produsul în chip inconștient poate, a concepțiilor de viață ce-și găsesc obârșia în creștinism și în filozofia antică...

Această legătură lăuntrică, nevăzută de ochii mulțimii, e totuși vădită: dezvoltarea însușirilor individuale și spiritul caritativ alcătuiesc firea cooperativei îndeosebi.

Față de aceste puteri, ce ne prezintă individualismul sau socialismul?

Individualismul își ia puterea dintr'o libertate sângeroasă și nedreaptă. Socialismul își făurește edificiu, luând ca temelii: un simț simplist de dreptate și o tiranie de nesuferit asupra voinții individuale...

Puterile cooperățiunii, arătate cât se poate de scurt mai sus, ne feresc și de relele individualismului și de acele ale socialismului.

Acele puteri alcătuiesc un fel de sinteză ale acestor două sisteme.

Cooperățiunea reprezintă o organizație superioară celei existente, dar consacră dreptul — întemeiat pe merit — asupra proprietății individuale; într'ansa se manifestă spiritul social, nu însă spiritul socialismului, un impuls deosebit de colectivitate, nu însă colectivism (Rheinhold).

Ne rămâne acum să vedem cum s'au manifestat, ce izbânzi au raportat puterile cooperăției. (Va urma).

Dr. I. Răducanu.

Spicuirii statistice.

Am semnalat în doi articolași publicați în numărul 6 și 9 ai acestei reviste importanța statistică și felul cum credem noi că s'ar putea ajunge mai cu grabă la unele începuturi de statistică românească. E departe de noi gândul să afirmăm, că felul semnalat de noi ar fi cea mai potrivită cale pentru adunarea de date statistice. Chestiunea asta impune o discuție amănunțită și cât se poate de temeinică. Cu deosebire, că materialul de prelucrat ce-l oferă datele statistice e foarte vast și foarte bogat. Diferitele grupări, felurimea concluzelor ce se pot scoate în relief și peste tot diversitatea materialului de prelucrat îmbie muncă uriașă, ce abia o poate cuprinde zeci și zeci de volume respectabile. Dovadă sunt zecile de volume, ce le editează

oficiul statistic reg. ung. din Budapesta și pe care — durere — atât de puțin le cunoaște publicul nostru.

Oricare ar fi însă calea ce s'ar folosi pentru ajungerea la unele începuturi de statistică românească, noi credem că se impune datorința să se țină viu interesul publicului față de chestiunile statistice și tot mai mult să fie împresinat cu bogăția de informații ce se desprind din groaza de numeri a datelor statistice.

Ca să oferim prilej și celor ce nu s'au ocupat cu statistica, să își formeze baremi o palidă icoană despre felurimea cunoștințelor, ce se pot câștiga cu ajutorul datelor statistice — spicuim de data asta în cuprinsul alor două cărți de statistică, aranjate de oameni privați, mai ales numai în baza datelor oficiale ale serviciului statistic.

Una e cartea d-lui Ioan Russu-Șirianu scoasă la București sub titlul „Românii din statul ungar“, iar cealaltă e cartea d-lui Dr. Kenéz Béla sub titlul „Magyarországi népességi statisztikája“.

Ambele sunt alcătuite pe temeiul datelor adunate în conscripția dela anul 1900 — ultima culegere de date statistice generale în Ungaria.

Am ales aceste două cărți cu toată diferență esențială una de alta. Dar anume dorim să arătăm marea deosebire ce o prezintă alegerea *cadrelor* în care se grupează și se depun felurile date statistice.

Cartea d-lui Russu-Șirianu îmbrățișează așa cum se poate în 330 pagini, ocupate și cu lungi comentarii — întreagă viața noastră de popor, cu manifestările ei demografice, politice, culturale, economice etc. E de sine înțeles că un material atât de vast, strimțorât în 330 pagini, nu poate oferi nici toate datele ce se impun unui izvor de date statistice și nici asemănările comparative, ce lămuresc atât de mult.

Așa se face apoi, că materialul ce ocupă în cartea d-lui Russu-Șirianu 29 pagini (numărul, sporul, viața familiară și emigrările) Kenéz Béla îl tratează pe aproape 300 pagini, de înțeles mult mai complet și mai instructiv. Căci publicația lui Kenéz nu îmbrățișează decât *starea populației și schimbările* (mișcarea) aceleia.

Și una și alta din aceste două publicații însă își au rostul și importanța lor și dacă le punem aici față în față, o facem, după cum am spus ca să scoatem în relief bogăția și diversitatea cunoștințelor ce ni le pot da *aceleași* date statistice aranjate în diverse cadre.

În cartea d-lui Russu găsim următoarele capitole:

După o prefață și o introducere lămuritoare găsim date despre *numărul* românilor din regatul ungar, în raport cu numărul întregii populații. După tabloul găsit aici știm că la 1900 Ungaria a avut — împreună cu Croația și Slavonia 19 milioane 254 mii 559 locuitori. Din aceștia au fost — după statistică:

Unguri	8.742.301 (dintre cari 851.378 ovrei).
Români	2.799.479.
Germani	2.135.181.
Slovaci	2.019.641.
Croați	1.678.569.
Sârbi	1.052.180.
Ruteni	429.447.
Alte neamuri	397.761.

Din întreagă populația dar Români formează 14·5%. La 1890 formau 14·9%. Ungurii la 1890 formau 42·8%, dar la 1900 ei formau deja 45·4% din totalitatea locuitorilor.

În Ungaria propriu zisă (fără Croația și Slavonia) Români formează 16·7% (față de 17·1% la 1890) iar Ungurii 51·4% dela 48·5% câți erau la 1890!

Pe 123 pagini ce urmează (aproape jumătate din întreagă publicația) se dau tabele cu numele comunelor locuite de români arătându-se teritoriul comunei, apoi numărul total al locuitorilor și numărul și confesia românilor, câți știu ungurește, câți știu carte și câți au emigrat.

Din tabela sumară ce urmează, știm că Români au majorități în următoarele comitate:

Făgăraș	90·2%
Hunedoara	84·7
Alba-inferioară	78·8
Solnoc-Dobăca	76·3
Caras-Severin	74·2
Turda-Arieș	72·6
Bistrița-Năsăud	69·2
Cojocna (Cluj)	68·6
Sibiiu	66
Arad	65
Salagiu	60·6
Târnavă mică	50·8

Peste tot Românii locuiesc în masse mai compacte în 20 comitate și anume pe lângă comitatele amintite încă și în comitatul Brașov, Murăș-Turda, Târnava mare, Bihor, Maramurăș, Sătmar, Timiș și Torontal.

În afară de aceste comitate Români în număr mai mare sunt în comitatele: Ciuc, Cianad, Bichiș, Odorheiu, Pest-Pilis, etc.

În notele ce urmează pe 13 pagini se dau lămuriri la felul de folosire a materialului statistic și se pun la îndemână mai ales a fraților din România informații privitoare la administrație, cercurile electorale etc. din Ungaria.

În capitolul II se dau date despre *sporul* românilor în fiecare comitat și apoi în țara întreagă, în comparație cu celelalte neamuri. Mortalitatea asemenea în comparație.

Din aceste date știm că în Ungaria sunt: 2981 comune în care românii formează majoritatea

1114	„	„	germanii	„	„
2711	„	„	slovacii	„	„
149	„	„	sârbii	„	„
612	„	„	rutenii	„	„
4718	„	„	ungurii	„	„

În cele 2981 comune românești locuiesc 2,306,149 români, iar din rest peste jumătate (1,67,330) locuiesc în comune ungurești.

Capitolele III, IV și V să ocupă cu maghiarizarea (sate românești perdute) cucerii și pierderi în fiecare comitat, amestecul românilor cu celelalte naționalități, și repartizarea — cu date foarte instructive.

În întreaga Ungaria sunt numai 5 orașe cu majoritatea română și anume: Ocna-Sibiului, Sebeșul, Orăștia, Caransebeșul și Hațegul.

Cele 2981 sate locuite de români ocupă un teritoriu de 11,450,347 jugăre catastrale.

În capitolul „Vieța familiară“ găsim doar cele mai importante date despre conservatismul românilor, despre căsătoriile lor; despre ocupația, câștigul muncitorului român și moralitatea la Români.

După un tablou ce-l aflăm aici ar fi că între 1000 români găsim, în calcul mediu:

634	plugari (în agricultură)
197	muncitori cu ziua
123	meseriași și comercianți
26	cărturari (intelctuali)
20	rentieri, pensionați etc.

Acest raport însă, știm că de fapt nu își ține locul în toate ținuturile românești.

Plata muncii de zi, ce se dă în ținuturile locuite de români ar fi cu socoteală mijlocie

Primăvara pentru bărbați	112 fl.	pentru femei	83 fl.
Vara	176 „	„	118 „
Toamna	148 „	„	92 „
Iarna	92 „	„	69 „

— fără mâncare!

În privința culturală, datele ce le găsim la capitolul „Starea culturală“ ne adevăresc, că stăm nu se poate mai rău.

În întreg statul ungar:

știe scrie și cetl . . .	258 882	bărbați români
„	105,551	femei
știe numai să cetească	6,442	bărbați
„	4,242	femei
analfabeți	1,035,216	bărbați
(fără carte)	1,178,730	femei
Total	2,213,947	

români nu știu carte din total de 2,799,479 suflete!

Mai rău stau în privința asta românii din Ardeal și mai bine cei din Bănat și din Ungaria propriu zisă.

Institute culturale avem următoarele: 5 seminarii teologice, 6 pedagogii, 4 gimnasii complete, 1 gimnaziu cu 4 clase, 4 școli secundare pentru fete, 1 școală comercială, apoi 3279 școli elementare cu 3149 învățători. La aceste s'ar mai putea număra și cele 3546 parohii (gr. or. 2036 gr. cath. 1531). Pentru susținerea școlilor a bisericilor și a conducerii acestora să cheltuiască anual circa 7½ milioane coroane!

Pe lângă aceste, Românii din statul ungar mai susțin încă o multime de societăți culturale, între care amintim „Asociațiunea“ dela Sibiiu, „Asociațiunea“ dela Arad și cea din Maramurăș; apoi Societatea pentru fond de teatru, o multime de coruri, reuniuni de femei, casine, etc. și apoi vre-o 30 gazete.

În numărul viitor vom spicui în capitolele despre „Averea noastră“ și „Emigrările“ ca să avem completă materia, ce se tratează în cartea d-lui Russu-Șirianu, ca apoi să trecem la aceia a lui Kenéz Béla.

Ceva despre minele de aur de lângă Brad

și una din credințele deșarte

ale „băieșilor“ noștri.

Ne jeluim amar în doina Motului, că

„munții noștri aur poartă
noi cerșim din poartă 'n poartă“

dar nici decât nu ne silim, să ne cunoaștem nici măcar munții „noștri“ cu bogăția ascunsă în sinul lor, necum să ne mai interesăm și de vieța acestor ființe fără noroc, cari ferite de lumina binefăcătoare a soarelui, scormonesc tărâmul de sub noi și varsă din el comori ca din povești. Căci viața băieșilor români e ceva deosebit românesc. Băieșii se deosebesc de confrății lor în vorbă, în port și în traiu. Cărturărirea noastră ar fi datoare, să se ocupe cu felul de a gândi și de a lucra al băieșilor, căci numai așa îi va fi completă cultura națională românească. Poezia băieșului, credințele lui și traiul lui în mine și afară de mine, toate-toate sunt vrednice de studiat. Nouă ne place însă, să fim nepăsători față de toate acestea ca față de multe ale noastre. Nici chiar cei din Brad, unde avem un frumos mănunchiu de cărturari, n'au fost nici măcar odată în mina de aur a „societății de mine 12 apostoli din Ruda“, cea mai mare mină din Europa, spre a vedea la fața locului rezultatul muncii omeștii de sub sol, mijloacele tehnice de exploatare modernă, cât și pe muncitorul român, care asudând ziua întreagă — pentru el noaptea, — de multeori culcat pe spate pe sghiaburi de peatră, sparge drumuri neumblate tăind prin vâna de metal nobil, ori numai „la noroc“ și scoate „peatra de aur“. Ba bietul băieș, socotind, că „aurul l-a dat Dumnezeu și nu Nemții“ în pământ, ici-colo mai „linge peatra“, căutând a-și mări astfel plata. (Băieșii mai bătrâni umezesc „peatra“ aflată spre a distinge dacă e aur în ea, pentruca apoi în momente mai puțin păzite să-l facă nevăzut).

Noi cărturarii din Brad doar atâta dacă știm despre ce avem tot înaintea ochilor și ce alții vin din alte țări să vadă, că o societate pe acții germană din Gotha exploatează cu un capital fundamental de zece milioane de mărci tarnele dela Musariu, Ruda, Barza, Valea-morii și Valea-arsului — toate de lângă noi și dintre noi. Sunt niște tarne acestea, în cari au lucrat și Dacii și din cari sclavii coloniștilor lui Traian au seos dela 105—275 d. Chr. la 25,000 măji metrice de aur, care s'a dus, să mărească splendoarea cetății eterne, dar să-i și grăbească perirea. Doar dacă mai știm, că Nemții au investit vre-o 35 milioane de coroane în aceste băi și în acareturile lor (tren electric, linie funiculară, șteampuri, linia dinspre baia de cărbuni de peatră etc. etc.) prin ceea ce apoi cu ajutorul alor 4500 de muncitori români scot anual la 1500 kg. de aur de 17 carate (70% aur, 30% argint). Poate că ai putea număra pe degete și pe ceice au fost cel puțin în șteampurile dela Gurabarzei, unde 190 de săgeți californice, făcând un zgomot infernal, ziua-noaptea pisează la făina de aur, pe care o spală apoi apa Crișului făcut tocmai prin aceasta alb.

Dintre credințele deșarte ale miilor de mineri români cea mai specifică băieșească e cea despre „vălva băii“. Nemții îi zic „Berggeist“, Ungurii „bányaszellem“.

Intunerecul din baie, strătăiat numai de licărirea slabă a ștearturilor, predispune pe băieșul nostru spre închipuirea a fel și fel de lucruri supraomenești. Fantazia lui, torturată și de nesiguranța vieții din baie, unde dinamitul zguduie stânci nemăsurate, a dat naștere și vălvei. Aceasta e un fel de fantomă albă, al cărei cap nu se vede niciodată, cu figura înaltă de om. Ea se întreține mai ales prin locurile, unde vâna de aur e mai groasă. Se arată numai oamenilor cu credință, cari nu „sудue niciodată“. Pe cei răi îi ocolește. Se arată trecând ca în zbor. Pe celce o vede, l-a văzut Dumnezeu. Se îmbogățește ca prin minune, găsind mult aur. Adeseori

lovește stâncă cu ciocanul, dând semn băieșului ales de ea. Persecută pe celce o vorbește de rău, ba „huluiește“ chiar și pietrii pe el. Nu-i place să se discute despre ea; de aceea băieșii nici nu-ți povestesc bucurosi despre vălvă, dacă-i întrebi, căci se tem de urgia ei.

Gurabarzei, în 23 Februarie 1908.

Tr. Suciu,
profesor.

„Sănătatea“.

Ziaristica noastră s'a îmbogățit cu o nouă gazetă, cu „Sănătatea“, ce apare în Brașov în redacțiunea D-rului Baiulescu; înțeleg ziaristica noastră de aici, căci în România apar mai multe foi de felul acesta, unele bune și altele puțin, foarte puțin corăspunzătoare.

„Sănătatea“ are mențiunea să răspândească cunoștințele privitoare la păstrarea sănătății, are să lumineze păturile largi ale poporului nostru cum să-și îngrijască bunul cel mai scump ce are omul în lumea aceasta plină de toate năcazurile. Poporul nostru e cuminte, e ascultător, e harnic, dar sănătatea nu și-o știe prețul indeajuns. Cei chemați vor trebui mult să ostenească, vor trebui mereu să-l îndemne și să-l lumineze, să-i arate pentruce se bolnăvesc atâția inși, mari și mici, pentruce mor copiii cu grămada în anii dintăiu ai vieții lor. Să-l facă a înțelege, că copiii mulți și sănătoși sunt o bogăție mare și că numai acele popoare au viitor pe acest pământ de ceartă, cari au copii mulți și sănătoși.

E frumoasă menirea unei foi igienice și nu ne îndoim de loc, că „Sănătatea“ Drului Baiulescu își va implini chemarea cu multă conștiințiozitate. Numărul de probă e bine redactat, iar numele d-lui Baiulescu e o garanție, că și numerele viitoare vor mulțami așteptările noastre.

Ar fi de dorit, ca „Sănătatea“ să nu lipsească de pe masa nici unuia dintre cărturarii noștri, mai ales dela sate. Iar celelalte ziare românești, cotidiene și săptămânale, ar aduce un bun serviciu cauzei, dacă diu fiecare număr al „Sănătății“ ar reproduce câte un articol potrivit, câte o notiță folositoare. Măreția scopului însă mai cere, ca ziarele noastre, cari până acuma au ținut să publice și articole originale din domeniul igienei, să nu se creadă dispensate de această datorință, lăsând întreagă sarcina în grija „Sănătății“. De-ale igienei nu se scrie și nu se vorbește niciodată prea mult.

Așadară, iubiți cetitori, ocupați-vă mai mult cu sănătatea voastră și în acest scop aduce-ți mica jertfă, ca tot la 15 zile să vină în casa voastră „Sănătatea“, cu îndrumările ei practice, cu povețele ei folositoare. Dr. I. B.

Vieța în București.

I. Partea politică.

— 2 Martie v. 1908.

Ziarele străine, din Viena și Berlin cu deosebire, au și înregistrat svonorile transmise de aici prin telegraf de cătră corespondenții lor, că țărani iar se agită și că România este în pragul unei noi revoluțiuni. Și-au pus în circulație știrile cele mai alarmante și din modul cum erau ticluite acele știri se vedeă cât de colo, că sunt la mijloc manopere de bursă și tendințe de discreditare a finanțelor române. Nimic din cele scrise nu eră adevărat, căci în toată țara românească nu s'a întâmplat în timpul din urmă nimic îngrijitor.

Fapt este însă că în fiecare primăvară izbucnesc nemulțumiri între proprietari și țărani, de oare-ce se reinnoesc contractele cu condițiile de arândare și în orice tocmeală există, pe cum se știe, discuții. Mai ales în anul acesta, când urmă să se pună în aplicare legile cele nouă, nu eră să se petreacă lucrurile în mod absolut liniștit, căci nici o lege și nicăiri nu se duce la îndeplinire fără vre-o reacțiune, fără vre-o împotrivire

dintr-o parte sau alta. Și cum legile actuale ne-apărat nu corăspund așteptărilor în mare parte exagerate ale țărânimii; pe de altă parte, cum ele ating binisor și interesele proprietarilor, — eră foarte firese ca să se nască mici frecări. Cazuri de răscoală însă nu s'au semnalat nici într'un sat.

Fiindcă și presa de aici, cu deosebire cea independentă, a tipărit știri neliniștitoare, necontrolate, guvernul a oprit imediat răspândirea lor la țară, ca să nu ajungă în mâinile țaranilor și aceștia să se molipsească, pe cum s'a întâmplat în anul trecut. În acelaș timp guvernul a luat toate măsurile de precauțiune, a întărit posturile de jandarmi și de armată prin regiunile mai primejdute, încât orice primejdie este înlăturată.

În schimb sosesc vești din țară, că în cele mai multe județe inoiveliile se fac fără nici o piedecă. Inspectorii agricoli, numiți de curând pentru fiecare județ, ș'au luat posturile în primire, și munca a început la câmp, favorizată de primăvara timpurie, care făgăduiește un an rodnic.

— Un alt moment important în viața politică de-aici este noul proiect de lege, prezentat de d-l general Averescu, cu privire la reorganizarea armatei române. Este aceasta o reformă salutată de toată lumea cu dragoste de țară, căci cu toții țin la armata română. Sunt sigur că partidul advers nu va combate acest proiect al guvernului, deoarece necesitatea unor îmbunătățiri în armată s'a constatat de toate partidele. România a dovedit-o în trecut că are o puternică armată. I-a trebuie să dovedească însă că ține seama de toate cuceririle moderne ale științei și artei militare și trebuie să progreseze în rând cu statele moderne. E o fericire că în capul armatei stă astăzi generalul Averescu, ale cărui reforme înțelepte vor ridică neaparat prestigiul țării sub acest raport.

— Partidele de opoziție continuă a se organiza prin provincie. Conservatorii d-lui Take Ionescu cât și aceia ai d-lui Carp țin adunări prin centrele provinciei și în cuvântări își desfășură fiecare programul. O notă bună a opoziției este că nu combate proiectele salutare ale guvernului. Așa, de pildă, d-l Carp a mărturisit de-adreptul că susține pe de-a întregul legea despre monopolul alcoolului, pe care și d-sa proiectase să o facă. Cooperarea pacinică a partidelor, în chestiuni de însemnătate socială, sunt un semn bun în politica regatului român.

A. Gh. Vasiliu.

II. Partea literară.

Aici la noi mai puțin, dar în Ardeal de sigur mai mult, se simte o mare lipsă în literatura curentă: cărțile pentru familie.

Ce sunt acestea?

Sunt cărțile de un cuprins cu mai puține pretenții de artă, dar totuși cu însemnătate din punctul de vedere literar, în cari să se povestească mai pe larg diferite întâmplări din viața socială și cea sufletească. Povestiri, nuvele și romane, fie și cu tendinți, cari fără mult rafinement, ci ușor și pe înțelesul clasei mijlocii să desfășure probleme omenesti.

Mă gândesc la literatura germană. Câte cărți și câți autori de aceștia nu are ea! Nu este, de pildă, femeie germană care să nu aibă vre-o carte de d-na Marlitt și nici vre-un tinăr german care să nu fi citit povestirile cu tot felul de chestiuni morale ale unui Franz Hofmann. Așa numita „Bibliothek der Unterhaltung und des Wissens“ e răspândită pe la toate familiile burgheziei germane. E o lectură liniștitoare și educativă pentru un anume cerc de cetitori și folosul ei este deci evident.

La noi această lectură de cărți, cari să nu fie nici romane senzaționale de colportaj, dar nici literatura artistică în înțelesul superior al cuvântului, lipsește cu totul. Căci pentru a gustă pe scriitorii nostri mai buni, chiar și pe cei mai tineri

trebuie ori și cum să ai un gust mai format. Apoi ei nici nu sunt destul de distractivi pentru o mare parte a cetitorilor. Subiectele lor sunt mărunte și arta lor zace adeseori în formă numai, în modul de tractare.

Ce e de făcut?

Scriitorii nu se pot fabrica și astfel și noi, până a se ivi și astfel de scriitori, nu putem decât să ne adresăm la străini. Văd că la D-Voastră apare acum o revistă care-și zice „Familia română“. Această publicație ș'ar putea propune să dea cetitorilor săi literatură mai ales în sensul arătat aici și când nu are lucrări originale, bine scrise și destul de distractive, să facă traduceri bune din autorii străini. Sunt ele destule reviste cari să cultive literatura artistică originală și n'ar strică dacă una măcar ar îmbrățișa un gen de tranziție, de-o calitate ce e drept inferioară, dar tot atât de necesară pentru întreaga viață intelectuală: istorii instructive, întâmplări din viața casnică, nuvele din popor, romane haiducești și povestiri istorice.

Căci, orișicum, nu avem două ci trei culturi: una-i a țaranilor, alta a păturei mijlocii și a treia a clasei conducătoare. Și fiecare cu literatura sa.

Gh. D.

III. Partea socială și artistică.

O săptămână fără cântec și fără pic de gălăgie. Par'că s'a schimbat cu totul capitala, nu o mai recunoști. Prin toate localurile au tăcut acordurile micilor orchestre și în lumina bolnavă a sălilor pline de obicei, de zgomot și de fum, câțiva credincioși ai zeului Bachus își fac oficiul lor din fiecare noapte.

Dar cântecul a dispărut și cu el lumina veseliei. Nicăiri nu se mai dau concerte, toate sălile de spectacol sunt închise și sub obloanele închise au un aer funebru, ce te înghiață.

Și nu atât fiindcă sunt închise, dar obicei-nuința de a le vede pe vremea asta totdeauna deschise te face să te gândești la asta. Mai an cam tot pe vremea asta, în timp ce la țară pârjolea focul răscoalelor, orașul cufundat în neliniște, își închisese localurile de petrecere, luând astfel parte la durerea țării întregi.

Dar acum, o săptămână fără cântec și fără pic de gălăgie?

E întâia săptămână a postului Paștilor. Și e obiceiul îndatinat ca nici un spectacol să nu se dea în timpul asta. Fie chiar și în ciuda celorce ar vrea să strălucească mereu cu rețete bănești strajnice.

Până și „varieteurile“ decoltate și infestate de parfumul lor destrăbălat, și-au închis porțile, de voie de nevoie.

Așa că „lumea care petrece“, ceice petrec neconținut sunt foarte încurcați, îi vezi stând ca pe ghimpi în fumăria cafenelelor sau în plictisul berăriilor cu consumatori puțini.

Numai zilnica plimbare banală de-alungul trotuarelor căii Victoriei se face cu aceeaș regularitate cronometrică. Poate însă și cu mai multă însuflețire decât de obicei. Lumea-i setoasă de plimbare, de a-și face mereu iluzia că viața e frumoasă și face tot ce poate pentru a-și atinge țelul.

Dacă toate spectacolele au încetat deocamdată altele sunt puse la cale cu multă ardoare.

La Teatrul Național, după discuția deschisă din nou în presă, în parlament și prin toate cercurile literare asupra prezenței dăunătoare a d-lui Davila în fruntea instituției noastre culturale s'a făcut acum o schimbare. D-l Davila a trebuit să-și dea dimisia și în locul d-sale a fost numit d-l Pompiliu Eliade, profesor universitar.

Pe alte tărâmurii se cuvine să amintesc un concert dat acum câteva zile de d-l N. Dinicu, fratele prof. șef de orchestră al „orch. ministerului de Instr. publică“. În programul concertului foarte reușit se găseă între altele și minu-

nata podoabă a muzicei — Sonata Lunei — Beethoven.

Acum un alt pianist, bine cunoscutul profesor Ilie I. Sibianu va da un concert la Ateneu săptămâna viitoare.

Și în acelaș timp, la finele săptămânii viitoare, se deschide la Ateneu expoziția anuală a „tinerimii artistice“ un adevărat eveniment artistic așteptat cu nerăbdare de toți“.

N. Pora.

În fața mortului.

Convorbire între un doctor bătrân și unul tinăr de P. Rosegger

Cu mult înainte de-a se începe vacanța, el veni acasă. Cu cismele stropite de noroi, cu pălăria moțaită de ploaie și cu o privire când temătoare, când cătrănită, el apără înaintea tatălui său.

„Cine ești?“ întrebă acesta prinându-și barba moștolog în mână. „Doar nu ești Adalbert, copilul meu?“

„Tu zici, Tată. Durere el este!“

„Atunci trebuie că s'o năruit universitatea“, zise bătrânul.

„Nu, tată, universitatea stă încă. Năruitul, sum eu“.

Bătrânul îl prinse pe voinic cu amândouă mâinile de umeri, ca să-l scuture. Dar fiindcă flăcăul numai foarte puțin se mișcă, zise: „Asta nu-i ruină, frate. Asta-i cumu-i feciorul mai fecior. Poate cu punga de nu ți-s'a întâmplat vre-o pacoște!“

Feciorul aruncă pălăria mițoasă într'un colț iar pe sine se aruncă într'o sofă.

„Poți porunci să se taie un vițal, tată, căci eu m'am re'ntors ca un fiu pierdut. Adecă, ba. Eu sum și voi fi un fiu pierdut. Și încă unul care nici măcar, părere de rău nu simte. De aceea, cinstește-i vițalului viața, dar nițică bene n'ar strică“.

Bătrânul se apropie de el și îi puse mâna pe frunte: „Par'că aici înlăuntru nu merg toate după tipic“.

„Ba aici nu-s toate bune“, zise tinărul arătând spre inimă.

„A, vezi-bine, bată-te să te bată, te-ai îndrăgostit!“ răsă bătrânul. „Și pentr'o năzbătie ca asta bați tu atâta cale pe-o vreme de să nu scoți cănele afară? Bravo, fiule, mă bucur că ții așa aspru să primești binecuvântarea mea!“

„Binecuvântarea asta s'ar râncezi până voi ajunge și eu la mireasă“.

„Ba cum? Un Adonis de douăzeci de ani și neindrăgostit? Ei, lasă-mă! Un medicinist sănătos și nelnamorat? Voinice, doar înveți anatomie, ori ce păcatel“

„Nu, tată. Tocmai asta-i ce mă chinue. Eu nu's medicinist, nu studiez anatomie. Și tocmai asta m'a adus aici, și trebuie să nimicesc cele mai fierbinți nădejdi ale D-Tale, iubitul meu Tată“.

Bătrânul își umplu o pipă c'o ciură așa de lungă, încât trebu să i-o aprindă feciorul, și apoi după-ce slobozi câte-va rotocoale, vineții, cari îi undulau în jurul capului, zise: „Și, zi, nu merge? Și de ce nu merge, fatul meu?“ „Apoi, ca s'o iau pe scurt: nu pot suferi spurcăciunea de belitoare de oameni, sala de șeșat“.

„Adicătelea spurcă—“.

„Da, mi-e greață de nu mai pot suferi“.

„O, copilașu Tati, dar asta îți trece în câteva zile“.

„Patru săptămâni întregi l-am cercetat. Apoi iar patru. În ziua din urmă mi-o fost mai greu ca la 'nceput“.

„E de crezut?“ întrebă bătrânul liniștit. Doar tu mi-ai dat adeseori ajutor așa de aprig, aici acasă la operații. N'am văzut pe fața ta nici fiorul față de sânge, nici trâmurarea de greață. Și-apoi acum chiar de un om nelnsuflețit să-ți fie ție groază?“

„Doamne păzește, să-mi fie greață de un mort!“ strigă flăcăul sărind de pe sofă. „De blă-

stămata de nerușinare mi-e greată. — Spune, Tată, sunt eu sentimental? Fost-am vre-odată?

„Sentimental tu? Cumu-i bulgăru! Poate cumva să nu știu eu!“

„Au doară omul ti o nimica toată?“ jemu tinărul alergând prin casă. „Dacă toate se fac pentru bunăstarea omului; orice slujbă, orice știință — ori doar nu? Ce medicu dracului ti acela, care n'are respect față de om? Acum, dacă eu trebuie să cinstesc pe om în mine și în alții, atunci nu se poate să fiu de totului tot fără cinstire față de trupul unui om mort. Eu asta n'o pot face. Doamne ferește! Și dacă eu pe omul mort îl desprețuiesc ca pe un, ca pe un — nu știu ce, atunci și cel viu mi-e nimica! Da, Tată, atunci mai bine abzie de doftorie și mă fac ștranjameșter ori eremit, ori cine știe ce arabescă în societate“.

Bătrânul își mângâia pipa și privea surizând la fiul său. „Acum văd foarte clar. Adalbert, că ești născut să fi medic“.

„Mai tare nu pot vociferă“, zise feciorul, „dacă nu mă înțelegi...“

„Ba încă cum te înțeleg, fiule... — Se trimite scrisoare la vre-un spital: Aveți bunătate trei exemplare, cât se poate feminine, à șase zloți. Vin cutiile. Se desfac. Slujile își încarcă trupul gol, înțepenit pe umere, cum ia măcelarul porcul tăiat. Și-l duc la ghețar. Extremitățile (mă-nile și picioarele) le împarte pe sama celor de pe anul dintâi, trunchiul...“

„Fă bine 'ncetează, Tată, că mi-e groază“. „Vezi bine, poetică nu-i treaba, fătul meu; da-i de lipsă. Să n'vețe tinerii anatomia de pe păpuși? Ori doar e superfluă știința asta, ori e numai pentru îndestulirea curiozității ori cel mult pentru întregirea cunoștințelor, — o știință de care medicul, — care doar nu-l poate desface pe morbos ca pe un orologiu în toate roțițele, — n'ar avea nici o lipsă în praxă? Să te fi făcut oare și tu părtaș ăstorfel de credințe ușoare?“

„Ba nici decum! Cea mai pătrunzătoare cunoaștere a trupului omenesc, nu din cărți, ci chiar din pipăite, e cea dintâi credință la un doctor. Asta-i mai presus de orice îndoială“.

„Ei, atunci ce vrei dragul meu?“

„Vreau altă carieră“.

„Apoi dacă așa de tare ești pătruns de vrednicia omului: ce carieră crezi tu c'ar fi mai plină de simțul de vrednicie: Poate politica? Ori jocul la bursă? Spune-mi vre-o chemare, care să ceară mai multă jertfă de dragul deaproapelui, ca medicina? Una dintre jertfele astea, de pildă, e așa de mare, încât ar fi în stare să-l facă pe medicinșul meu dezertor. Pentru că vrednicia omenescă nu-l iartă să facă studii la trupul mortului. De altcum, fătul meu“, zise bătrânul, așezând pipa pe masă, „tocmai așa mi-o umblat și mie acu-și treizeci și cinci de ani, cum îți umblă ție azi. Cel dintâi simțământ al meu când am intrat în sala de șetat a fost cel al indignării. Brutalitatea cu care se purcedea și mai câte-o glumă grosolană cu mortul a vre-unui întrecut! Mojiciile nemai pomenite: Curată belitoare!“

„Și doar aceste „exemplare“, nu fuseseră și ele oameni, cari cu câteva zile înainte trăiseră ca și noi, suferiseră, fuseseră stăpânite de aceleași dorințe, idealuri ca și noi, alungate de aceiași demoni ca și noi! — Acest mort, pe care îl spintec eu acum cu scalpul, nu este el oare plâns acasă de-o inimă de mamă? Ori de un soț nemângâiat, ori de un orfan părăsit? Cu câtă credință va fi fost îngrijit trupul acesta, cu câtă castitate și jaluzie! Și-acum! — Pe toate ulițele, pe unde trece mortul, oamenii grăbiți își descoper pe-o clipă capul, progadia rămâne pentru toată lumea un loc neprihănit, sfânt, de-ar fi tot numai străini în el. Pretutindenea sunt cinstiți morții, numai în sala de șetat nu! Unaaa!... plin de bucurie trece prin șirul medicilor și al studenților când se descopere vre-o abnormitate la forma moartă, sub care un om a avut nespuse suferințe! — Și

când am văzut cum scurmă prin pânțele, atunci Adalbert, părea că simt cuțitul acela intrându-mi în inimă. Și eu mă gândeam adese: „Dacă acesta ar fi tatăl meu, ori fratele meu, ori copilul meu! — Și astfel într'o zi m'au scos amețit din sală...“

„Insă din nou te-ai dus acolo?“ strigă băiatul.

„Firește că m'am dus din nou“, răspunse bătrânul cu liniște. „Căci m'am gândit: Uite, dacă aflu că în sala de șetat e prea puțină evlavie, atunci ești dator să duci tu evlavia de lipsă. Cel puțin cât să-ți fie personal deajuns. Câte slujbe nu sunt prea profane, și omul le poate consfinți. Căci grosolană, afurisita de grosolană niciodată nu va pieri de pe fața pământului. Se află firi mojicești pretutindenea, și în templul științelor. Și oameni simțitori încă se găsesc oriunde, și prin lucrătoare, și prin bășagurile din adâncul pământului. Adevăratul om își sfințește chemarea ce-o are, își sfințește lucrul. Și deși îndeplinește munca numai de dragul banului, de dragul averii, a nimicurilor pământești, omul printr'un gând bun îi poate da un cuprins nobil. Băieșul când pleacă la baie zice un Doamne-ajută! Plugarul când implântă plugu în glie zice: În numele lui Dumnezeu. Năierul, când pleacă la largul mării, cere paza Preacuratei. Astfel toți își au cuvântelul, își au rugăciunea, cu care își înviesc inima, ca să nu descrească, să nu impietrescă. Mai puțin de cât ori-cui îi este iertat unui tinăr doctor să lase să i-se impietrescă inima, el are cu mult mai mare lipsă de ea pentru frații și surorile, cari se află în suferință și pentru a căror mântuire trebuie să muncească. Și astfel și eu mi-am făcut un cuvântel, o rugăciune pentru sala de șetat. Și asta mi-a făcut mult bine“.

„Și ce-ar fi asta?“ întrebă fiul.

„O vei ști, Adalbert. Mă mir că n'ai găsit-o însuși. — Poți să-ți intrerupi pentru un minut călătoriile prin odăe, și să m'ascuți în liniște. E o scurtă învățătură. — Când intram în sală, și vedeam zăcând înaintea mea întinsă pe masă figura ca de ciară scilpicioasă, goală, rece ca lutul; cu părul ras pretutindenea, ochiul stors pironit, cu fața neînțelegătoare — c'un cuvânt: jupuită de tot ce este omenesc! Atunci mi-am zis în mine: O, dragul și norocitul meu de mort! Pe când cei mai mulți din semenii tăi sunt băgați numai decât în pământ, tu ești ales să mai folosești și când ești mort oamenilor.“

Din rămășițele tale se aprinde, înainte de a se preface în praf și cenușe, lumina științii și a cunoștinții, a puterii și a lucrării pentru binele tuturor, așa încât din tine, trup fără vieață, oarecum izvoarește o vieață nouă pentru trupurile bolnavilor. Tu ești ales să slujești spre mântuirea neamului omenesc. Eu te cinstesc! Și vezi, fiul meu gândul ăsta mi-a dat tărie. Sub scutul acestui gând am scăpat de primejdia de a-mi pierde inima în sala de șetat, sub scutul lui cred eu că mi-am mântuit puținticul idealism pentru casa bolnavilor“.

„Așa vorbe mai înțeleg și eu“, — zise studentul. „Poate m'oi mai răgândi. De ce oare nu vorbește despre lucrul ăsta și profesorul de pe catedră?“

„Las să mai aibă și tatăl câte ceva de spus“.

A.

ȘTIRI.

Semnele vremii. Sunt tot mai multe aceste semne cari au menirea să deie un certificat al relațiilor noastre din Ungaria. Procesele se grămădesc zilnic. Deunăzi „Lupta“ și „Poporul rom.“ din Budapesta au mai fost trase în cinci procese. Noi încă avem în săptămâna viitoare un proces la tabla din Cluj. Și care ziar cinstit n'a avut, sau nu are asemeni mizerii? Tot acum s'a publicat o întreagă listă a publicațiilor oprite în Ungaria. D-l ministru ne lipsește și de cea mai însemnată revistă: *Vieața românească* și de o multime

de cărți între cari: „Serierile politice și literare“ ale lui Eminescu și „Neamul românesc în Ardeal și Țara ungurească“ de d-l N. Iorga. Suntem deci izolați de cuvântul scris al fraților noștri prin astfel de măsuri și puși la răcoare când îndrăznim să scriem treizeci de rânduri în cari ne spunem păsul... Așa e la noi.

Preot catolic al orașului Sibiu. A fost ales zilele trecute tinărul prinț Egon de Hohenlohe, descendentul unei vechi familii princiare din Austria. Noul preot își va ocupa postul peste câteva luni.

M. Sa Regele bolnav. Zilele trecute M. Sa Regele a recit și e reținut de medici în casă. Cătarul nu prezintă complicații serioase și tusa slăbește din zi în zi. După declarațiile medicului de curte M. Sa în curând va fi restabilit.

Conferință. D-l Ionel G. Ludu, student în teologie anul al III-lea, va țineă Duminecă în 9/22 Martie, în „Casa Națională“, o conferință, în care va vorbi despre „Operele lui Mihail Sadoveanu“. — Inceputul la 5 oare p. m.

Patrioții dela Ibașfalău. E încă recentă amintirea scandalului din anul trecut, când strașnicul căpitan al poliției din acest orașel nu a permis despărțământului „Asociațiunii“ ținerea adunării cercuale, sub cuvânt că statutele orașenești nu îngăduie decât prelegeri etc. în *limba maghiară*. Impotriva acestui caz categoric d-l președinte al Asociațiunii a apelat la vicecomitele care încă s'a solidarizat cu această ciudată logică provincială. În sfârșit, după un recurs îndoit, d-l ministru de interne a binevoit a desaproba această procedură care nesocotea drepturile cuprinse în statutele așezământului nostru cultural. Recomandăm în atenția tuturor conducătorilor de despărțăminte acest caz de care vor avea să ție seamă când se vor mai întâlni cu astfel de „statute orașenești“. Proxima adunare cercuală a despărțământului Sighișoara se va țineă în „Ibașfalău“.

Lucruri slabe. În mai multe rânduri ni s'a atras atenția asupra nemulțămirilor din frunțașă comună *Rășinari*, iscate în urma purtării nesocoteite a preotului V. Runcean. Zilele aceste primim o nouă corespondență în care ni-se descriu „năzdrăvăniile acestui părinte“. E vorba de strașnice chefuri la toartă împreunate cu „certe, bătăi, sudalme“ și alte vitejii strâns legate de „patima beției“ cum scrie corespondentul nostru. Nu publicăm deocamdată aceste vești rușinoase. Așteptăm ca consistorul nostru să facă rânduială în această comună care e la o palmă de loc. Dimpotrivă vom fi nevoiți să desvălim pe această cale toate veștile ce ni-se comunică. Le vom publica ca să lămurim noi starea lucrurilor și să pretindem o reglementare a vinovaților.

Oameni harnici. Despărțământul Tășnadului al „Asociațiunii“ pentru literatura română și cultura poporului român, a ținut conferință populară la 16 Faur a. c. în Cehalul-român. A vorbit d-l Ioan Toduț, inv. în Seuca despre „Creșterea și luminarea poporului dela sate“. Din partea comitetului despărțământului „Tășnad“ au fost de față: O. D. Vasile Mureșan preot în Seuca și d-l George Filep, mare proprietar în Santău. La 1 oară p. m. O. D. V. Mureșan a făcut înșăratul, fiind adunați peste 400 țărani. Apoi a vorbit țărănilor despre trecutul amar al iobăgiei și că românii azi să iubească cartea și să jertfească pentru biserica și școala lor. La 2 oare s'au adunat țărăni dela biserică la școala de nou edificată în așa mare număr, că abia au încăput în școală, ba mulți au fost siliți să asculte și de afară — fiind ușa deschisă — frumoasa vorbire a d-lui conferențiar, ce a durat dela 2 până la 4¹/₂ oare. Cu pilde din vieață d-l conferențiar a luminat poporul despre tot ce are

lipsă în viață, precum și despre relele ce trebuiesc delăturate, ca bietul țaran să se poată bucura de un trai mai tihnit, mai fericit în viitor. Prelegerea a succes foarte bine. La sfârșit, O. D. George Moodi, preotul locului în numele poporenilor a felicitat pe d-l Ioan Toduț, care a deșteptat și luminat poporul de sub păstoria d-sale, precum și pe d-nii delegați. Onoare conducătorilor „Asociațiunii“, cari cu atâta dragoste dispun să se țină conferențe pentru poporul dela sate. Cehalul-român e curat românesc, numără 1128 de suflete. Are școală și biserică de piatră. Conducătorii comunei să fie la culmea chemării lor, căci au un popor disciplinat și ascultător.

„Cordiana“ inst. de credit și economii în Fofeldea, în adunarea generală din 1 Martie a. c. a decis scăderea intereselor pentru acții dela 9 la 8% și a destinat ca diferența de 600 K, ce rezultă din reducerea cuponului să se treacă la fondul cultural spre a se folosi ca întregire la salariile învățătoresți dela școlile confesionale rom. gr. or. din Fofeldea. Suma aceasta se va menține în toate bugetele anilor următori. De membri în direcțiune s'au reales d-nii Dominic Rațiu și Ioan Precup, iar nou pe 3 ani, d-l Aurel Constantinescu conducătorul filialei din Agnita. Fiind a se alege și comitetul de supraveghere, după-ce vrednicul primar din Cornățel, d-l Toma Benchea se roagă, ca la persoana d-sale să nu se mai reflecteze pe viitor, deoarece este prea ocupat cu afaceri private, adunarea alege pe următorii: Aurel Milea notar, Sim. Dragoman inv. (Cichindeal), Toma Sava primar, Petru Sopa, Toma Folută. Din raportul direcțiunii am văzut că depunerile au crescut anul trecut cu 82 mii coroane. Fondul de rezervă este K 22,700. Reviementul casei K 4¹/₄ mil.

O scrisoare a împăratului Germaniei. Tot mai multe sunt faptele cari arată că puternica individualitate a împăratului Wilhelm nu poate suferi obezile convenționalismului atât de instăpănit în jurul tronurilor. Zilele trecute a trimis o scrisoare primului lord al amiralității din Anglita în care enunță unele păreri asupra politicii engleze și germane, tinzând prin aceasta a influența pe ministrul marinei în interesul german. Ziarele engleze au cerut publicarea scrisoarei împăratului și răspunsul dat de lordul Tweedmouth, protestând în contra tratării secrete a acestei afaceri pentru care împăratul Wilhelm trebuia să uzeze de calea oficială. Numai prin eforturi din amândouă părțile și prin sacrificarea foarte probabilă a amiralului s'a putut evita un conflict între cele două state.

Dare de seamă.

Cu ocaziunea balului mascat aranjat de tinerimea română din Hațeg în 7 Februarie st. n. 1908 în favorul despărțământului Hațeg al Asociațiunii au binevoit a suprasolvi următorii domni:

Dr. G. Suci, avocat, Hațeg 12 cor. 80 fil., Dr. Cornel Popescu 5 cor., Vitán Gábor 2 cor., Hegedüs Lipót 1 cor. 80 fil., Ioan Toeaciu 1 cor., I. Ciuciu 1 cor., N. Troina 80 fil., Armand Todose 80 fil., Niculiță Todose 80 fil., Vasile Chiroi 80 fil., Muzsnay Béla 2 cor. 80 fil., Lenkes József 1 cor. 60 fil., Lengyel Samu 1 cor. 40 fil., Birtolon (familia) 4 cor., George Nicoară 1 cor., Teodor Dobo 1 cor. 40 fil., N. N. 80 fil., Luther Gusztáv 2 cor. 80 fil., Izrael Gusztáv 1 cor., B. Popoviciu 80 fil., Stefanescu Petru 1 cor., Lucreția Gotheas 1 cor., Dr. Toma Vasina 4 cor. 80 fil., Peccol Jenő 10 cor., Dr. Victor Bontescu 3 cor. 80 fil., Dr. Iustin Pop 5 cor., Mihai Bontescu 80 fil., Iuliu Popovici 1 cor., Lövy David 20 fil., Ioan Pușcariu 80 fil., Victor Pop 80 fil., Dr. Deak Lajos 3 cor. 80 fil., Dr. Nicolae Olariu 3 cor. 80 fil., Szokol Ilyes 60 fil., Teodor Făgărăș 2 cor., Luther Rezső 80 fil., Halász Oler 1 cor. 60 fil., Iacob Niculescu 5 cor., Izidor Saturn 3 cor., Petru Cicean 7 cor. Suma 101 cor. 20 fil.

Primească și pe calea aceasta marimonioșii donatori mulțămitele noastre cele mai sincere.

Pentru comitetul aranjator:

Dr. G. Suci,
advocat.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.
Red. responsabil: OVIDIU GRITTA.

„Reuniunea de înmormântare“ din Săliște.

CONVOCARE.

T. T. membrii ai „Reuniunii de înmormântare“ din Săliște prin aceasta sunt poștiți a lua parte la adunarea generală ordinară care se va țineă *Duminecă, în 29 Martie st. n. 1908* la 10 oare a. m. în biserica cea mare din Săliște cu următorul

PROGRAM:

1. Raportul general despre rezultatul anului de gestiune 1907 și propunerile acestuia.
2. Presentarea bilanțului pro 1907.
3. Presentarea inventarului pro 1907.
4. Raportul consiliului de inspecțiune și propunerile acestuia.
5. Presentarea conspectului membrilor repausați și a membrilor noi înscrși în decursul a. 1907.
6. Alegerea a 3 membri în direcțiune și a unui membru în consiliul de inspecțiune, conform §§-lor 20 și 24 din statutele reuniunii.
7. Eventuale propuneri în cadrul statutelor.

Din ședința direcțiunii „Reuniunii de înmormântare“ din Săliște, ținută la 11 Martie 1908.

Dr. I. Stroia m. p., președ.

C. Criștiu m. p., cassar.

ACTIVE.	Coroane	Bilanț cu 31 Decembrie 1907.	Coroane	PASIVE.	
Cassa în număr		76 86		Imprumuturi dela cassa de păstrare	6,666-65
Depuneri libel Nr. 1	2,415	11,105-70		Taxe de membru până în 31 Decembrie 1907	15,388—
„ „ „ 2	3,043	10,423-95		Fondul gen. de rez. la 31 Dec. 1905	2,710-92
„ „ „ 3	4,350	4,728-89		Venitele anului 1906	660-46
				Profit curat pro 1907	909-37
			26,335-40		26,335-40
DEBIT.	Coroane	Contul Profit și Pierdere.	Coroane	CREDIT.	
Beneficii		250—		Taxe de înscriere	36—
Remunerațiuni		151-08		Interese după depuneri	1,298-57
Spese de administrare		36-60		Interese de întârziere	12-48
Profit curat		909-37			
		1,347-05			1,347-05

Săliște, în 31 Decembrie 1907.

Dr. Ioan Stroia m. p., Dumitru Chirca m. p., Dumitru Lăpădatu m. p., Constantin Criștiu m. p.
ș. preș. v. preș. dir. executiv. cassar.
Iacob Stefla m. p. Ioan Popa m. p. Ilie Hociotă m. p. Oprea Borcea m. p.

Subsemnatul consiliu de inspecțiune, am examinat bilanțul prezent și l-am aflat în deplină consonanță cu registrele principale și auxiliare.

Constantin Herția m. p., preș. Ioan Banciu m. p. Petru Comșa m. p.
Nicolae Lupaș m. p. Nicolae Cruțiu m. p.

Banca de asigurare

„TRANSSYLVANIA“

— din Sibiu —

intemeiată la anul 1868

în Sibiu, str. Cisnădiei Nr. 5 (edificiile proprii).

Fonduri de întemeiere și de rezervă 2.120,131.91 cor.

asigurează în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune,

edificii de orice fel, mărfuri, mobile, vite, produse economice etc.

asupra vieții

în toate combinațiile: capitale pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, de studii, rente pe viață etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală.

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului scadent la decedare.

Valori asigurate contra incendiului:
94.975.294— coroane.

Capitale asigurate asupra vieții:
9.293.195— coroane.

Dela întemeiere s'au solvit:

pentru despăgubiri de incendii **4.295.120.15 coroane,**

pentru capitale asigurate pe viață **3.760.810.21 coroane.**

Oferte și orice informațiuni se pot lua dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei Nr. 5, etagiu I, curtea I, și la agenturile principale din Arad, Brașov, Cluj și Bistrița, cum și dela subagenții din toate comunele mai mari.